

Streszczenie pracy doktorskiej mgr Katarzyny Słowik
pt. *Problematyka wody w kulturze antycznej w świetle*
przekazów literackich

napisanej pod kierunkiem naukowym
ks. prof. dr. hab. Augustyna Eckmanna

Niniejsza rozprawa składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia i bibliografii. We wstępie został określony cel pracy, metoda, materiał badawczy oraz literatura dotycząca omawianego zagadnienia. Teksty źródłowe, w oparciu o które zbudowana została argumentacja, należą przede wszystkim do literatury fachowej (Frontinus, Witruwiusz, Pliniusz Starszy), jak również literatury pięknej łacińskiej i greckiej: wybrane dzieła z twórczości Owidiusza, Wergiliusza, Warrona, Liwiusza, Swetoniusza, Dionizjusza z Halikarnasu, Homera, Hezjoda, Plutarcha, Arystotelesa, Diogenesa Laertiosa, Teofrasta, Pliniusza Młodsze, Cezara, Tacyty, Waleriusza Maksymusa, Stacjusza, Salustiusza, Seneki, Marcjalisa, Kasjusza Dio oraz dzieła *Scriptores Historiae Augustae*, *Res Gestae Divii Augustii*.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Znaczenie wody w starożytności*, składającym się z czterech podrozdziałów, przeanalizowano wybrane dzieła literatury pod kątem znaczenia oraz wpływu wody na myślenie i działanie człowieka żyjącego w starożytności w czterech kontekstach (odpowiadających podrozdziałom): religijnym, filozoficznym, symbolicznym i aspekcie materii, rozumianym jako fizyczna obecność wody w świecie. Na płaszczyźnie religii zwrócono uwagę na świadectwa pisane, które zaznaczają obecność wody w wielu aspektach wierzeń człowieka starożytnego począwszy od momentu stworzenia świata, poprzez wielkie i ważne wydarzenia (potop), aż po kres życia człowieka i jego bytowanie po śmierci. W tym podpunkcie zostały zawarte informacje dotyczące bogów i bóstw wodnych, omówiono literackie opisy okoliczności związanych z powstawaniem nowych zbiorników wody oraz miejsca szczególne, które naznaczone boską obecnością stały się punktem docelowym pielgrzymek, bądź przestrzenią religijnych obrzędów i rytuałów. Ponieważ woda miała pierwszorzędne znaczenie w filozoficznym spojrzeniu na świat, szczególnie istotną rolę odgrywając w teoriach filozofów przyrody, podejmujących rozważania dotyczące pierwotnej materii, z której on powstał,

niezbędnym stało się przytoczenie tych filozoficznych rozważań. Ukazano także szeroki zakres znaczeń wykorzystywanych w warstwie językowej, na płaszczyźnie symbolu. W kolejnym podpunkcie omówiony został aspekt znaczenia wody dla starożytnych w ich codziennym funkcjonowaniu. Począwszy od wymiaru ogólnego, poprzez bardziej szczegółowy wykazana została zasadnicza rola wody w powstawaniu wielkich ośrodków starożytnego świata. Omówiono kryteria wyboru miejsca na założenie osady czy miasta wraz z przedstawieniem empirycznych sposobów poszukiwania wody. Na koniec ukazano obecność tego żywiołu w postaci źródeł, jezior, bagien czy rzek w przywołanych tekstach autorów starożytnych.

Rozdział drugi niniejszej dysertacji pod tytułem *Sposoby ujarzmiania wody* oparty został o analizę tekstów źródłowych, dotyczących budowli wzniesionych zasadniczo na obszarze miasta Rzymu przez człowieka, który dzięki temu mógł w pewnym stopniu żywioł wody podporządkować swoim potrzebom, czyniąc tym samym łatwiejszą i wygodniejszą swoją codzienność. W tym rozdziale, w kolejnych podpunktach zostały omówione akwedukty, *Cloaca Maxima* oraz mosty.

Rozdział trzeci, zatytułowany *Wykorzystanie wody* poświęcony został przeanalizowaniu, na podstawie literatury autorów grecko-rzymskich, rozwiązań architektonicznych, funkcjonujących w starożytnym Rzymie, które pozwalały na gromadzenie oraz wieloaspektowe wykorzystanie wody dostarczonej akweduktami. W pierwszym podrozdziale opisane zostały rodzaje cystern budowanych w celu jej magazynowania, ich znaczenie, oraz przykłady tych, które zachowały się po dzisiejszy dzień, a które znalazły swoje miejsce w literackich wzmiankach u starożytnych. W podrozdziale drugim omówiono pozytywne oddziaływanie i walory fontann (z powodu powszechnego budowania ich w starożytnym Rzymie, ich wielkiej ilości oraz braku dostatecznych przekazów źródłowych, dla zilustrowania zagadnienia, zostało opisanych jedynie kilka z nich). W podrozdziale trzecim natomiast omówiono zarówno łazienki prywatne, które obecne były tylko w nielicznych domach rzymskich, jak i wspomniano łazienki publiczne, z których mieszkańcy chętnie korzystali i których w Rzymie była duża ilość. Ostatnim zagadnieniem poruszonym w tym rozdziale było omówienie kontekstu powstania oraz funkcjonowania wielkich kompleksów kąpielowych, jakimi były termy rzymskie. Prace, przede wszystkim historyków,

pozwoły na prześledzenie ich genezy, przeznaczenia dla którego zostały wybudowane, ich liczby, sposobów wykorzystania oraz wyjątkowej roli, jaką odgrywały w codziennym życiu mieszkańców. Zaznaczony został także kontekst społeczny ich funkcjonowania oraz korzyści, jakie przynosiła ich obecność w mieście. Rozdziały drugi i trzeci opatrzone zostały zdjęciami omawianych obiektów, które autorka osobiście mogła zobaczyć, a które pomogły unaocznć i porównać, choć w niewielkim stopniu to co zostało opisane przez starożytnych z tym, co jeszcze istnieje współcześnie.